

(Реаговање на текст Ђорђа Станковића „Мандале или култура сећања и рехабилитације”, Одјеци, НИН бр. 3004)

Према Закону о рехабилитацији од 17. априла 2006. године, захтев за рехабилитацију може да поднесе свако заинтересовано физичко или правно лице. Према члану 4 наведеног закона, пре одлучивања о захтеву суд прибавља потребна документа и податке од надлежних државних органа и организација. Проф. Станковић је вехементно реаговао (у Политици) и на саму идеју о захтеву за рехабилитацију Милана Недића, оптужујући неистомишљенике за ревизионизам. “Немамо ништа против”, истиче проф. Станковић сада, у НИН-у, “да се рехабилитације покрећу (а Недић?), али се варају они који путем суда добијају и да се круг, мандала, затвара. Мандалу, у цивилизованом свету, затвара само суд историјске науке.” За протеклих деценија наша “историјска наука” ништа није учинила да преиспита бар неке од пресуда “Војног суда комунистичке револуције” (“који није био никакав суд”, по др Миру Ломпару, “већ извршни орган историјске мисије комунизма”). али се данас јављају историчари попут проф. Станковића, присвајајући себи право коначног арбитра.

Својом тврдњом да је Недићева држава била једна од “најквислиншкијих држава”, проф. Станковић иде наруку онима који настоје да изједначе “Недићеву Србију” са Павелићевом НДХ (о чему је било речи у НИН-овом чланку). Та тврдња није тачна. Само у специјалним јединицама Vafen-SS, које су се заклињале на верност Хитлеру, ратовало је, углавном на Источном фронту, око 320.000 “квислиншких” војника, из свих окупираних земаља изузев Пољске и Србије. Ту проф. Станковић убацује свог сведока Ђура Трпковића, “пацијента” Озне, који наводно тврди да је Недићева влада хтела, да би “угодила Немцима”, да и Срби ратују против Совјета, али, ето, није успела. Чудно је што је господин професор једну тако важну (важну?) информацију, и за предмет који предаје, деценијама држао само за себе.

У ратним годинама све окупиране и неутралне земље радиле су првенствено у свом интересу, прилагођавајући се околностима, спроводећи “реалну политику”. Данска је, где су краљ и влада остали у земљи, 1941. год. приступила фашистичком Антикоминтерновском пакту, а 7.800 Данаца се борило у редовима Vafen-SS. У Холандији (краљ и влада у егзилу), комунисти су организовали “Фебруарски штрајк” 1941. против транспорта 400 Јевреја у КЦ-логор Маутхаузен, који је угушен у крви а вође штрајка су стрељане (штрајкова више није било). Од 160.000 холандских Јевреја, убијено је 112.000, при чему су у њиховом “прикупљању” учествовали и многи домороци. Педесет хиљада Холанђана је ратовало у Vafen-SS

. Неутрална Швајцарска је, под паролом “Чамац је пун”, враћала са својих граница и оне избеглице којима су даљи путеви водили у концентрационе логоре. Паул Гринигер, капетан полиције у Ст. Галену, омогућио је улазак у земљу више стотина Јевреја, због чега је отпуштен из службе и кажњен. Рехабилитован је тек 1995, 23 године након његове смрти, када су амнестирани и други “мали Гринигери”. Индустрија неутралне Шведске радила је и за Немачку, преко њене територије су ишли немачки железнички транспорти а при нападу на Совјетски Савез и немачке трупе и ратни материјал.

У Далмацији и Херцеговини колаборација Срба са италијанским властима почела је пре формирања четничких одреда, петицијама грађана (поједине са преко 100.000 потписа), за заштиту српских крајева од усташа (Милорад Екмечић: “Дуго кретање између клања и орања“, Београд 2007, стр. 447-499). А настављена је и касније: ти не дирај мене, ја нећу тебе, нама су проблем усташе. У току ратних операција Немаца против четника у Босни (Вајс 3 и Шварц-наставак), Италијани су омогућавали четницима да се извуку (Никола Живковић, “Срби у ратном дневнику Вермахта“, Београд 2005, стр. 21 и 22). Није свака колаборација аутоматски и квислиншка.

Устанак у Југославији 1941. године био је преурањен. Немачка је војно била у пуном напону, устаници су били слабо наоружани и упућени само на себе. Губици су били катастрофални. Покрети отпора у целој Европи чекали су на прави тренутак, само смо ми започели свој рат три и по године раније (са илузијом комуниста да ће рат трајати само неколико месеци), са додатним фронтом грађанског рата. (Рат само са усташама имао би друге размере.)

“Илузије у брзу победу совјетског оружја биле су присутне у свим крајевима Југославије и у руководствима на свим нивоима” (Бранко Петрановић: “Србија у Другом светском рату 1939-1945“, Београд 1992, стр. 257). Чак и чланови партијског врха веровали су да ће Црвена армија за два месеца бити у Југославији (С. Вукмановић Темпо: «Револуција која тече II», Београд 1973, стр. 148). Неки су очекивали светску револуцију и припремали се за преузимање власти, ликвидирајући англофиле и потенцијалне противнике (Петрановић, ибид, стр. 750).

Шта би се десило на нашем тлу да је на Конференцији у Техерану, новембра 1943, одлучено да се изврши инвазија у Далмацији? Милорад Екмечић (ibid, стр. 472) верује да би се оба покрета променила. “Партизански покрет би се лечио од болести левих радикалних идеологија, а четнички би постао југословенски у правом смислу речи.” Остаје отворено питање партиципације у власти, у земљи коју су поселе британско-америчке трупе. Пракса је показала да је свака од великих сила у свом тору

одређивала свог овна предводника. Југославија би имала друго лице, са великим шансама да се одржи, свакако у неком федеративном систему. Жртве прераног устанка биле би још бесмисленије. Масовних убијања у последњим фазама рата и послератних убијања не би било. Изузев ако би се партизани и даље борили, за неку “своју републику”.

(У Грчкој, иако у покрету отпора активнији и код народа популарнији, комунисти су, након неуспелог покушаја да направе своју “републику”, најурени из земље а власт су преузеле националистичко-ројалистичке групације, уз благослов британских трупа. У Пољској су власт преузели комунисти, јер су у земљи били Совјети. А прозападно оријентисани антифашисти су остали празних руку, премда су ратовали у Француској, у Нормандији и Италији, и подигли - самоубилачки! - Варшавски устанак, августа 1944).

Проф. Станковић се позива и на чудне сведоке: Ђура Трпковића, шефа обезбеђења владе генерала Недића, и Божидара Бећаревића, шефа Четвртог, антикомунистичког одсека Специјалне полиције Управе града Београда. Ђуро Трпковић се вратио у земљу и донео и свој дневник од 128 страна, који је данас у поседу проф. Станковића (?), али који није објављен; а “тешко” и да хоће, уз конфузно објашњење да би то штетило потомцима преступника. (А у хиљадама случајева таквих обзира није било, ускраћујући породицама чак и право да знају где су им стрељани мужеви и очеви покопани. Где је, нпр., гроб Григорија Божовића?) Документ који није приступачан ширем кругу људи, није валидан документ.

“Зар Слободан Јовановић није сакривао, као председник владе, без трунка емоција, извештаје о геноциду над Србима у НДХ”, тврди проф. Станковић. У ед-мемоару упућеном влади СССР-а 25. августа 1942, пишу Јовановић и Нинчић (министар спољних послова), под тачком 7: “Генерална сарадња са усташама је сасвим искључена због злочиначких покоља Срба у такозваној Независној Држави Хрватској, где је убијено, према потврђеним подацима, 600.000 српских мушкараца, жена и деце. Осим тога, као последица тих усташких злочина, преко 400.000 избеглица је пребегло у Србију” (Никола Миловановић: “Дража Михаиловић”, www.znaci.net). Проф. Станковић даље тврди, позивајући се на «крунске сведоке» Трпковића и Бећаревића, да је Слободан Јовановић “без трунке гриже савести” у дело спровео слово “З”, што је значило “заклати”, и да је тако “побијено стотине виђених Срба”. У лондонском “Тајмсу” од 15. јула 1946. год. објављено је писмо Слободана Јовановића, који објашњава да слово “З” значи “застрашити”, да су лица стављена под “З” упозоравана “да се за њихова недела зна и да ће их после рата стићи казна”, као и да су њихова имена објављивана преко Радио-Лондона, на предлог Михаиловића. Под слово “З” стављено је укупно 75 лица, међу њима нема ниједног члана Титовог покрета. Душан Недељковић, председник Комисије за ратне злочине, говорећи о слову “З” на конференцији за стране новинаре у

Београду, 1. октобра 1945, тврдио је да “цифра закланих прелази десет хиљада” (Угљеша Крстић: “Равногорска историјска читанка“, Београд 2001, стр. 14). Од седамдесетпеторице (списак се налази у књизи Боровоја Карапанџића: “Грађански рат у Србији 1941-1945“, Београд 1993, стр. 270), ликвидирана су само двојица, и то пушком. На списку није био пуковник Масаловић. Проф. Станковић је о Слободану Јовановићу очигледно користио непоуздане изворе.

Користимо наведену мисао из Гетеовог “Фауста“, у лако коригованој верзији: “Када доспемо до доброта овог света, тад се боље сагледавају обмане и варке.“ И 27. март 1941. и НОБ су антифашистичког карактера али различитих идеолошких садржаја. Први нису добили оно с чим су рачунали, изгубили су и оно што су имали, а други су добили оно за чим су тежили, да би после 50 година то изгубили. Чему онда толике жртве и злочини!?

Лозана, Швајцарска

(НИН)